

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра педагогіки

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
к. філос. н., доцент
І.М. Савицька
«_____» _____ 2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засідання кафедри педагогіки
Протокол № 8 від «10» червня 2022 р.
Завідувач кафедри, д. пед. н.
Р.В. Сопівник

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП
професор кафедри педагогіки д.п.н., професор

_____ О.В. Васюк

**РОБОЧА ПРОГРАМА
«ВІКОВА ПЕДАГОГІКА»**

Спеціальність: 015.37 Професійна освіта

Освітньо-професійна програма: Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)

Факультет гуманітарно-педагогічний

Розробник: асистентка кафедри педагогіки, Прохорчук П.С.

1. Опис навчальної дисципліни «Вікова педагогіка»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Галузь знань	01 «Освіта/Педагогіка»	
Спеціальність	015 «Професійна освіта»	
Спеціалізація	015.37 «Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології»	
Освітньо-професійна програма	«Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов’язкова (вибіркова)	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	ПрП+2 (с.т)	
Семестр	4	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Лабораторні заняття	- год.	
Самостійна робота	60 год.	
Індивідуальні завдання	- год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання:	4 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомлення студентів з особливостями, закономірностями розвитку психіки людини у різні вікові періоди та навчити враховувати їх у практиці роботи з клієнтами, розкрити механізми розвитку особистості під дією цілеспрямованих педагогічних впливів.

Завдання дисципліни полягає у сприянні глибокому розумінню тих чи інших особливостей особистості, причин їх формування та шляхів профілактики і корекції.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності психічного розвитку людини на різних етапах її онтогенезу, психологічні закономірності навчання й виховання особистості.

Міждисциплінарні зв'язки: психологія, вступ до спеціальності, основи соціалізації особистості, патопсихологія, соціальна психологія, педагогіка, психолого-педагогічна терапія.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- психологічні особливості різних вікових періодів;
- особливості перебігу вікових психологічних криз;
- суть психологічних новоутворень кожного вікового етапу;
- особливості соціальної ситуації розвитку особистості у різні вікові періоди;
- психологію навчання, учіння, виховання.

Уміти:

- розпізнавати специфічні вікові новоутворення та особливості особистості;
- аналізувати причини виникнення тих чи інших психологічних особливостей особистості, прогнозувати її поведінку;
- застосовувати методики діагностики різних психологічних особливостей особистості відповідно до її віку;
- добирати та застосовувати психолого-педагогічні методи корекції психологічних утворень особистості.

Компетентностями, якими повинен володіти здобувач після вивчення дисципліни є:

- уміння працювати у колективі та команді;
- здатність налагоджувати контакт у спілкуванні зі студентами, батьками (особами, які їх замінюють), колегами.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Вікова педагогіка» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів спеціальності «Професійна освіта».

3. Програма та структура навчальної дисципліни повного та скороченого терміну денної форми навчання:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	пр .	ла б	і н д .	ср.		л	пр .	ла б	інд .	ср .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Вікова періодизація в педагогіці												
Тема 1. Вступ до вікової педагогіки	5	1	1			3						
Тема 2. Теоретичні основи вікової педагогіки	5	1	1			3						
Тема 3. Психологічні особливості новонародженого та немовляти	7	2	2			3						
Тема 4. Психологічні особливості дітей раннього віку	7	2	2			3						
Тема 5. Психологічні особливості дітей дошкільного віку	7	2	2			3						
Тема 6. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку	7	2	2			3						
Тема 7.	7	2	2			3						

Психологічні особливості підліткового віку												
Тема 8. Психологічні особливості юності	7	2	2			3						
Тема 9. Психологічні особливості дорослості	7	2	2			3						
Тема 10. Психологічні особливості старості	7	2	2			3						
Разом за змістовим модулем 1	66	18	18			30						
Змістовий модуль 2. Особливості педагогічної діяльності з урахуванням вікових особливостей												
Тема 1. Взаємозв'язок педагогіки та психології	6	1	1			4						
Тема 2. Теоретичні основи педагогічної психології	6	1	1			4						
Тема 3. Психологія учіння	7	2	2			3						
Тема 4. Психологія навчання	7	2	2			3						
Тема 5. Психологія виховання	8	2	2			4						
Тема 6.	6	1	1			4						

Педагогічне управління психічним та особистісним розвитком учня												
Тема 7. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя	6	1	1			4						
Тема 8. Педагогічна психологія аномальних та екстремальних випадків	6	1	1			4						
Разом за змістовим модулем 2	54	12	12			30						
Усього годин	120	30	30			60						

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методи дослідження вікових особливостей особистості	1
2	Історія розвитку вікової психології	1
3	Методи дослідження психологічних особливостей новонароджених та немовлят	2
4	Методи дослідження психологічних особливостей дітей раннього віку	2
5	Методи дослідження психологічних особливостей дошкільників	2

6	Методи дослідження психологічних особливостей молодших школярів	2
7	Методи дослідження психологічних особливостей підлітків	2
8	Методи дослідження психологічних особливостей юнаків	2
9	Методи дослідження психологічних особливостей дорослих людей	1
10	Методи дослідження психологічних особливостей людей похилого віку	1
11	Методи дослідження психологічних особливостей учіння, навчання, виховання	1
12	Історія розвитку педагогічної психології	1
13	Аналіз актуальних питань психології учіння	2
14	Аналіз актуальних питань психології навчання	2
15	Аналіз актуальних питань психології виховання	2
16	Аналіз актуальних питань психології педагогічного управління психічним та особистісним розвитком учня	2
17	Аналіз актуальних питань психології педагогічної діяльності та особистості	1
18	Аналіз актуальних питань педагогічної психології аномальних та екстремальних випадків	1
	Всього	30

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	

7. Контрольні зразки тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні питання

1. Предмет вікової педагогіки, її завдання та значення.
2. Методи вікової педагогіки.
3. Основні теорії вікової педагогіки та психології.
4. Суперечності психічного розвитку.
5. Детермінанти (чинники) психічного розвитку.
6. Загальні закономірності психічного розвитку особистості.
7. Соціальна ситуація розвитку і провідна діяльність

немовляти.

8. Новоутворення періоду немовляти.

9. Криза першого року життя.

10. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві та провідна діяльність.

11. Новоутворення в ранньому дитинстві.

12. Криза трьох років.

13. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність у дошкільному віці.

14. Новоутворення дошкільного віку.

15. Готовність дошкільника до навчання в школі.

16. Криза шести-семи років.

17. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність молодшого школяра.

18. Новоутворення молодшого шкільного віку.

19. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність підлітка.

20. Психологічні новоутворення підліткового віку.

21. Криза підліткового віку.

22. Соціальна ситуація розвитку в ранній юності.

23. Новоутворення раннього юнацького віку.

24. Показники соціально-психологічної готовності випускника школи до самостійного життя.

25. Соціальна ситуація розвитку в період зрілої юності.

26. Періодизація психічного розвитку дорослої людини.

27. Загальна характеристика зрілого дорослого віку.

28. Криза середини життя.

29. Загальна характеристика старості.

30. Особливості життєдіяльності і спонукальної сфери людини у старості.

31. Сутність, предмет та значення педагогічної психології.

32. Методи педагогічної психології.

33. Структура і функції педагогічної психології.

34. Основні концепції психічного й особистісного розвитку в освітньому процесі.

35. Роль навчання і виховання у психічному й особистісному розвитку дитини.

36. Освіта як об'єкт педагогічної психології.

37. Психологічні особливості учіння.

38. Види учіння та структура учбової діяльності учнів.

39. Індивідуальність і професійна деформація педагога.
40. Адаптація вчителя до умов професійної діяльності.
41. Психологія особистості вчителя.
42. Психологічна структура педагогічної діяльності.
43. Загальна психологічна характеристика педагогічної діяльності.
44. Педагогічна психологія аномальних випадків (патологія батьків і її вплив на розвиток дітей, затримка інтелектуального розвитку, розлади у дитячому і підлітковому віці).
45. Вміння самостійно вчитися.
46. Низька результативність в учінні, її причини та запобігання.
47. Психологічні основи оптимізації навчання.
48. Психологія навчання невстигаючих дітей.
49. Психологічна характеристика факторів ефективності навчання.
50. Вікові аспекти навчання.
51. Розвивальне навчання за системою В. Давидова – Д. Ельконіна.
52. Навчання на основі теорії Л. Занкова.
53. Теорія поетапного формування розумових дій.
54. Психологія розвивального навчання.
55. Вихователь як суб'єкт виховної діяльності.
56. Критерії вихованості і психологія виховного впливу.
57. Психологічні механізми виховання.
58. Завдання виховання особистості.
59. Психологічні засади індивідуалізації і диференціації навчання.
60. Педагогічна психологія екстремальних випадків (дитина в екстремальній ситуації; насильство та інші ситуації, пов'язані із загрозою життю дитини; насильство над дітьми і його види; суїциди серед дітей і підлітків; переживання синдрому втрати).

Зразок тестів

1. Знайдіть відповідність між назвою та сутністю компонентів психічної готовності дитини до шкільного навчання

Назва компоненту готовності	Сутність готовності
1. соціально-психологічна готовність	А. готовність дитини виконувати нову соціальну роль – роль школяра з притаманними їй правами

	та обов'язками. Це означає, що в дитини повинна бути сформована ієрархічна система мотивів, яка дозволяє їй управляти своєю поведінкою
2. особистісна готовність	Б. наявність у дитини певного кругозору, запасу знань, елементів теоретичного ставлення до дійсності, наявність початкових вмінь та навичок.
3. інтелектуальна готовність	В. володіння дитиною гнучкими прийомами спілкування з дорослими та ровесниками, вміння підкорятися вимогам дитячого колективу, співробітничати з ровесниками та захищати себе

2. Установіть відповідність.

Життєва позиція літніх людей	Стиль поведінки
1. Конструктивна позиція	А. Тримаяться замкнуто, відгороджуються від людей, старість сприймають з обуренням
2. Захисна позиція	Б. Позитивно ставляться до життя, зі старості проблему не роблять, шукають контактів
3. Залежна позиція	В. Шукають допомоги, відчувають себе нещасними

3. Спостереження – це:

- А. емпіричний метод;
- Б. комплексний метод;
- В. генетичний метод;
- Г. організаційний метод.

4. Наука, яка вивчає закономірності і механізми розвитку людини на етапі її дорослості, особливо при досягненні нею найбільш високого рівня в цьому розвитку (наука про розвиток зрілих людей) – це ...

- А. Феноменологія
- Б. Лідерологія
- В. Акмеологія
- Г. Геронтологія

5. У складі якої із поданих нижче груп наведені новоутворення молодшого шкільного віку?

А. потреба у суспільно-значущій діяльності, засвоєння моральних норм, виникнення довільної поведінки, супідрядність мотивів, децентрація мислення, статеві ідентифікація;

Б. довільність психічних процесів, внутрішній план дій, рефлексія, самооцінка і самоконтроль;

В. почуття дорослості, потреба у самоствердженні, особистісна рефлексія, відкриття Я, статева ідентичність, мотиви досягнення соціального статусу;

Г. світогляд, професійне та життєве самовизначення.

6. Яку діяльність називають провідною? Виберіть правильну відповідь:

А. найулюбленішу, найцікавішу для дитини діяльність;

Б. діяльність, у зв'язку з якою відбуваються зміни в психіці дитини й підготовка до нового етапу розвитку дитини;

В. діяльність, яка відіграє велику роль у житті дитини;

Г. діяльність, яку пропонує дорослий дитині.

7. Оберіть у кожному випадку А чи Б.

1. Назвіть точку зору, прибічники якої розглядали індивідуальний розвиток як розгортання закладених в організмі спадкових задатків	А. біологізаторська Б. соціологізаторська
2. Рушійними силами розвитку психіки людини як суб'єкта діяльності, як особистості є ...	А. внутрішні суперечності Б. навчання й виховання
3. Різночасність, асинхронність (незбіжність у часі) фаз розвитку окремих органів і функцій – це ...	А. Нестійкість розвитку Б. Гетерохронність розвитку

8. Становлення педагогічної психології пов'язане з розвитком:

А. педології;

Б. фізіології;

В. медицини;

Г. історії.

9. Здатність проникати у внутрішній світ учня, психологічна спостережливість педагога становлять суть:

А. дидактичних здібностей;

Б. перцептивних здібностей;

В. комунікативних здібностей;

Г. академічних.

10. Із вказаних видів навчання виділіть види навчання за способом передачі знань:

- А. модульне, програмоване;
- Б. пояснювально-ілюстративне, проблемне, розвиваюче;
- В. очне, заочне;
- Г. екстернатне, дистанційне.

7. Методи навчання

1. Словесні:

- лекція (усний виклад великого за обсягом та логічною побудовою навчального матеріалу, займає основну частину часу відповідних занять),
- пояснення (основних термінів, феноменів, причинно-наслідкових зв'язків під час практичних занять),
- розповідь (опис практичних випадків, що ілюструють пояснювані явища та феномени),
- бесіда (репродуктивна – на початку кожного практичного заняття, катехізисна – у кінці лекційних та практичних занять, евристична – на початку лекційних та практичних занять),
- робота з підручниками, навчальними посібниками, науковими статтями (аналіз теоретичного матеріалу під час виконання завдань самостійної роботи з подальшим формулюванням висновків, побудовою таблиць та схем).

2. Наочні:

- ілюстрування (тексти-описи відхилень у психічній діяльності та поведінці людини, опис та стимульний матеріал психодіагностичних методик під час практичних занять),
- демонстрування (показ особливостей застосування психодіагностичних методик під час практичних занять),
- самостійне спостереження (апеляція до життєвого досвіду студентів, що стосується матеріалу лекційних та практичних занять).

3. Практичні:

- вправи (розв'язування задач на застосування набутих знань, тренування у застосуванні практичних методик, виконання творчих завдань, що наближаються до реальних професійних ситуацій під час практичних занять),

- контрольні роботи (виконання завдань, що перевіряють розуміння навчального матеріалу).

9. Форми контролю

1. У межах модуля:

- бліц-опитування знання теоретичного матеріалу,
- перевірка правильності виконання завдань на практичних заняттях,
- перевірка наявності та правильності виконання письмових завдань самостійної роботи,
- контрольна робота (тест із 30 завдань, що перевіряє знання, розуміння теоретичного матеріалу).

2. Підсумкова атестація:

- письмове опитування (тест).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається згідно з положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015 р. протокол № 6 табл. 1.

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Визначення оцінки ECTS	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю	90-100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74-81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зв значною кількістю недоліків	64-73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовільняє мінімальні критерії	60-63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35-59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна подальша серйозна робота	01-34

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис.}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат.}}$ 11.

11. Методичне забезпечення

- НМК дисципліни (робоча програма навчальної дисципліни, методичні рекомендації до виконання практичних робіт, конспекти лекцій, підручник, навчальні посібники);

- ЕНМК дисципліни: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2101>

12. Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / [О. В.Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.] — К.: Просвіта, 2001.— 416 с.

2. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум: навч. посіб. / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. — К.: Каравела, 2009. —448 с.

3. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навч. посіб. / Таїсія Миколаївна Лисянська. — [2-ге вид., випр. і доп.]. — К.: Каравела, 2012. — 264 с.

4. Мартинюк І. А. Психологічна допомога людям похилого віку або практикум з геронтопсихології / Ірина Анатоліївна Мартинюк // Практична психологія та соціальна робота. — 2007. — № 1. — С. 32–38; № 2. — С. 15–18.

5. Практикум по возрастной психологии: учеб.пособ. / Под ред. Л. А. Головей, Е. Ф. Рыбалко. — СПб.: Речь, 2010. — 694 с.

6. Психология человека от рождения до смерти / Под ред. А. А. Реана. — СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. — 656 с. — (Серия,, ”).

7. Развитие личности ребенка / Н. Ньюкомб. — [8-е изд.] — СПб.: Питер, 2003. — 640 с. — (Серия,,Мастера психологии”).

8. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. — К.: Академвидав, 2005. — 360 с.

9. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навч. посіб. / Мирослав Васильович Савчин. — К.: Академвидав, 2007. — 422 с.

10. Малкина-Пых И. Г. Возрастные кризисы взрослости/И. Г.Малкина-Пых. — М.: Эксмо, 2005. — 416 с. — (Справочник практического психолога).

13. Інформаційні ресурси

1.www.nubip.edu.ua

- 2.<http://padabum.com>
- 3.<http://www.koob.ru>
- 4.<http://www.many-books.org>
- 5.<http://meduniver.com>
- 6.<http://mirknig.com>
- 7.<http://www.booksmed.com>
- 8.<http://razym.ru>
- 9.<http://www.zipsites.ru>
- 10.<http://bookday.net>
- 11.<http://www.twirpx.com>
- 12.<http://www.medliter.ru>